



Bruxelles, 9.1.2019
COM(2019) 1 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Prețurile și costurile energiei în Europa

{SWD(2019) 1 final}

1. INTRODUCERE

Energia este vitală în viața noastră cotidiană: de la aprinderea luminii dimineța și până la întoarcerea spre casă de la serviciu seara; de la încălzirea căminelor noastre și funcționarea spitalelor, a școlilor și a birourilor, la operațiunile industriale. Tranziția spre energia curată este esențială pentru combaterea în profunzime schimbărilor climatice. Performanța noastră economică și relațiile noastre geopolitice mondiale sunt modelate de energie. Astfel, monitorizarea și înțelegerea factorilor determinanți, din trecut și viitor, ai prețurilor și costurilor energiei furnizează informații generale esențiale pentru discuțiile privind politica în domeniul energiei și climei, precum și pentru evoluțiile economice din întreaga UE.

Sectorul energetic și politica energetică sunt în curs de evoluție pentru a permite tranziția spre energia curată. În întreaga UE și în statele sale membre sunt instituite planuri și sunt deschise căi de urmat în vederea atingerii obiectivelor convenite în materie de energie și de climă pentru 2030, piețele gazelor și energiei electrice sunt reorganizate și sunt introduse îmbunătățiri. Politicile și măsurile în vederea sprijinirii inovării și investițiilor se află într-un proces continuu de elaborare, iar Comisia Europeană a adoptat recent strategia sa pe termen lung pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2050¹, în conformitate cu angajamentele din Acordul de la Paris privind schimbările climatice.

Prezentul raport și documentul de lucru însoțitor al serviciilor Comisiei prezintă date detaliate și analize ale tendințelor în materie de prețuri și costuri ale energiei pentru consumatorii casnici și pentru industrie, pentru energie electrică, gaze și produse petroliere, atât în UE în ansamblu, cât și în statele membre și pentru partenerii noștri comerciali. Raportul analizează, de asemenea, date privind impozitarea energiei, veniturile și subvențiile pentru energie. Majoritatea datelor din raport provin de la Eurostat (completate cu studii sectoriale și alte date colectate în mod special). Analiza tendințelor în materie de prețuri contribuie la evaluarea concurenței și a relațiilor dintre producători și consumatori pe piețele energiei. Analiza tendințelor în materie de costuri contribuie la evaluarea impactului asupra sărăciei energetice, asupra competitivității industriale și accesibilității energiei în general, precum și asupra eficienței organizării piețelor. Aceasta contribuie, de asemenea, la evaluarea eficacității regimurilor de subvenții, a consecințelor pentru bugetele și veniturile naționale și a necesităților în materie de investiții din sectorul energetic european aflat în tranziție.

Prezentul raport evidențiază volatilitatea continuă a prețurilor energiei, în special a prețurilor combustibililor fosili stabilite la nivel mondial, ale căror majorări recente de prețuri au un impact semnificativ asupra economiei UE și măresc factura energetică a Uniunii. Aceste creșteri de prețuri pun în evidență puternicele motivații economice pentru decarbonizarea economiei UE și sporesc beneficiile economice ale decarbonizării. Raportul evaluează, de asemenea, îmbunătățirile în curs legate de funcționarea piețelor energiei din Europa și de cadrul legislativ aferent. Acesta este un aspect important, deoarece piețele de energie eficiente vor diminua costul energiei, vor menține industria competitivă, însă vor genera, de asemenea, veniturile necesare pentru finanțarea investițiilor majore viitoare în sector.

Analiza costului energiei din raport evidențiază necesitatea de a proteja pe consumatorii casnici vulnerabili și de a asigura faptul că industria nu este dezavantajată și îndepărtată. Abordarea acestor aspecte tranzitorii și distribuționale ale tranziției energetice va asigura faptul că tranziția și îndeplinirea de către UE a angajamentelor sale din Acordul de la Paris

¹ COM(2018)773.

privind schimbările climatice oferă oportunități de ordin economic atât pentru industrie, cât și pentru consumatorii casnici.

2. TENDINȚE ÎN PRIVINȚA PREȚURILOR ENERGIEI

Prezentul raport oferă date și dovezi privind tendințele prețurilor cu ridicata și cu amănuntul pentru energie electrică, gaze și produse petroliere în UE, în statele membre și în anumite state din G20.

2.1. PREȚURILE ENERGIEI ELECTRICE

Pe piața cu ridicata a energiei electrice, sporirea cuplării piețelor și a interconexiunilor creează în mod clar convergența prețurilor (indicație pentru o mai mare eficiență a piețelor²), cu excepția perioadelor de creștere și de scădere extremă a prețurilor când disparitățile în aprovizionare la nivel local sunt mult prea mari pentru a fi acoperite între statele membre. În vreme ce pătrunderea din ce în ce mai mare pe piață a energiei din surse regenerabile coboară prețurile pe piețele spot, tendințele generale în materie de prețuri încă sunt dominate de prețurile cărbunelui și ale gazelor, care, de regulă, stabilesc prețul marginal și sunt responsabile, de exemplu, de creșterea prețurilor începând cu vara anului 2016 (exacerbată de iarna extremă de la începutul lui 2017).

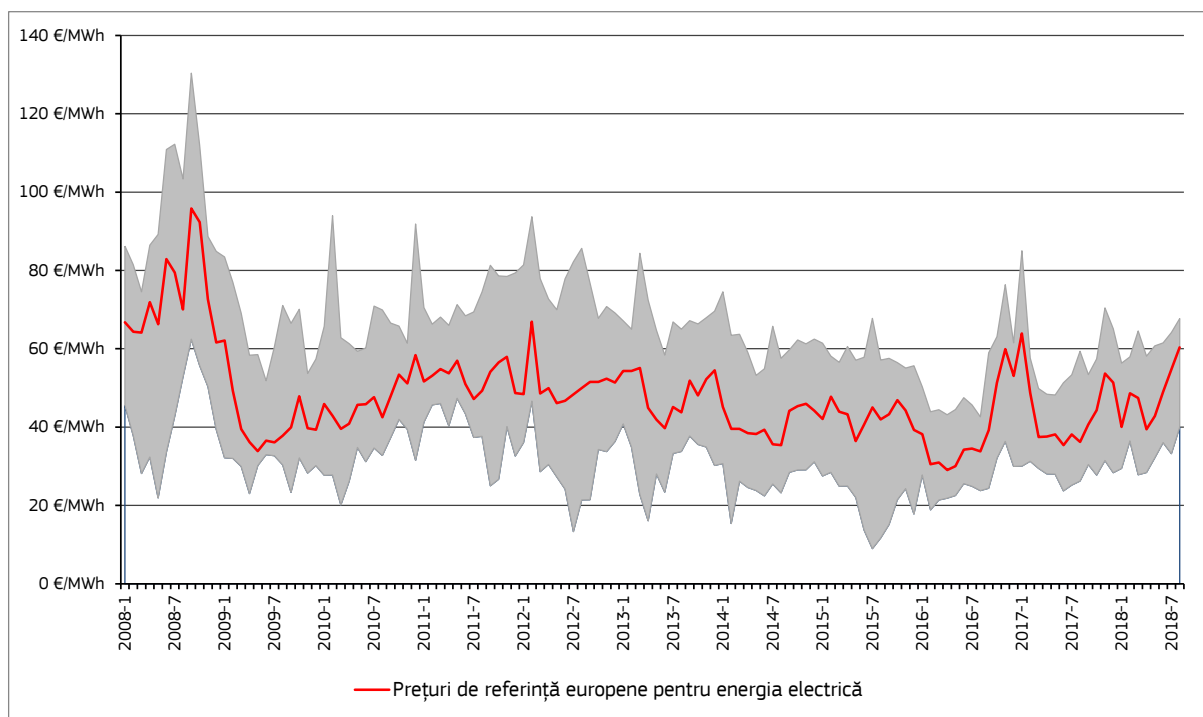


Figura 1 — Prețurile cu ridicata lunare ale energiei electrice; gama prețurilor maxime și minime —Surse: Platts, piețele europene ale energiei electrice

Comparațiile internaționale continuă să indice faptul că prețurile reale cu ridicata ale energiei electrice din UE sunt mai mari decât în SUA, Canada sau Rusia (unde energia este furnizată în principal prin intermediul surselor hidroelectrice și al combustibililor fosili indigeni), însă mai mici decât în China, Japonia, Brazilia și Turcia.

² Prețurile energiei electrice au devenit cu 21% mai puțin dispersate în decursul ultimului deceniu, iar schimburile comerciale intra-UE au crescut.

În 2017, prețurile cu amănuntul în cazul consumatorilor casnici din UE au scăzut pentru prima dată din 2008. Tendința de creștere a tarifelor de rețea și a taxelor și prelevărilor a încetat. Prelevările nu au crescut, în parte datorită costurilor unitare în scădere ale investițiilor în materie de energie din surse regenerabile, ceea ce a condus la reducerea veniturilor necesare pentru investiții. Taxele și prelevările reprezintă 40% din prețurile medii ale energiei electrice din UE.

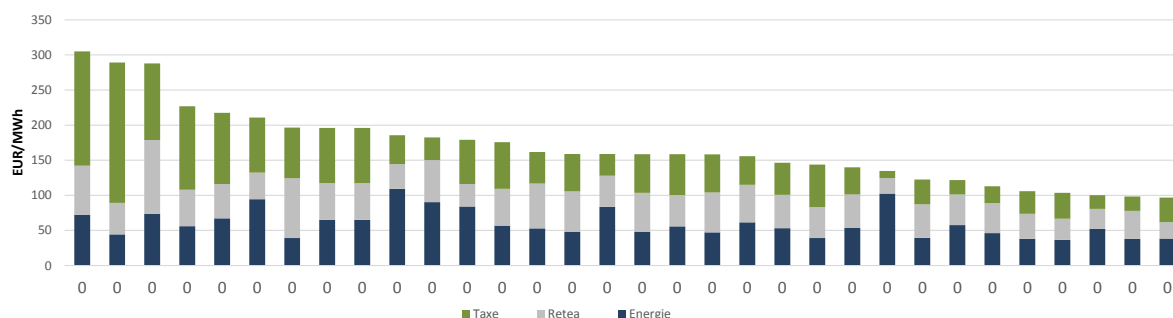


Figura 2 — Prețurile energiei electrice pentru consumatorii casnici în 2017 (cea mai reprezentativă tranșă de consum)
— Sursă: colectare de date pe plan intern a DG ENER³

Prețurile pentru consumatorii industriali (care nu sunt casnici) sunt în scădere din 2015, datorită diminuării componentelor prețurilor energiei. Consumatorii industriali (din rațiuni care țin de competitivitate) sunt adesea scutiți de taxe și de prelevări sau sunt supuși la piața unor taxe și prelevări mai mici pentru energia electrică față de consumatorii casnici și sunt confrunțați, de asemenea, cu tarife de rețea mai mici.

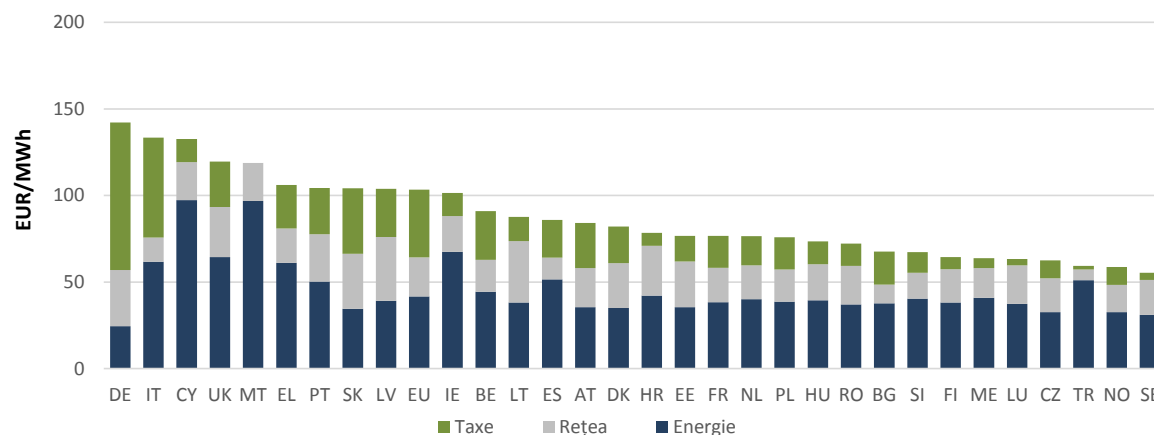


Figura 3 — Prețurile energiei electrice pentru consumatorii industriali în 2017 — Sursă: colectare de date pe plan intern a DG ENER

Dat fiind sprijinul oferit consumatorilor industriali și având în vedere preocuparea generală potrivit căreia industria europeană ar trebui să fie în măsură să concureze echitabil pe piețele

³ Prețul „celeia mai reprezentative” tranșe este prețul la care s-a vândut cea mai mare parte a energiei electrice pentru consumatorii casnici în fiecare țară. Cea mai reprezentativă tranșă variază de la o țară la alta de la tranșa DB la tranșa DE ale Eurostat.

internaționale, este, de asemenea, util să se analizeze comparațiile între prețurile cu amănuntul din UE și prețurile percepute de partenerii comerciali internaționali. Cele mai recente comparații arată că, în general, tendința istorică rămâne neschimbată: prețurile (reale) cu amănuntul din UE sunt mai mari decât în SUA, Canada, Rusia, China și Turcia, însă sunt mai mici decât în Japonia și Brazilia. Prețurile cu amănuntul sunt, în general, mai puțin volatile decât piețele cu ridicata, deoarece comercianții cu amănuntul oferă până în prezent în principal contracte cu preț fix cu o stabilire dinamică a prețurilor redusă pentru a reflecta adevăratele costuri ale aprovizionării cu energie vizibile în cazul prețurilor cu ridicata.

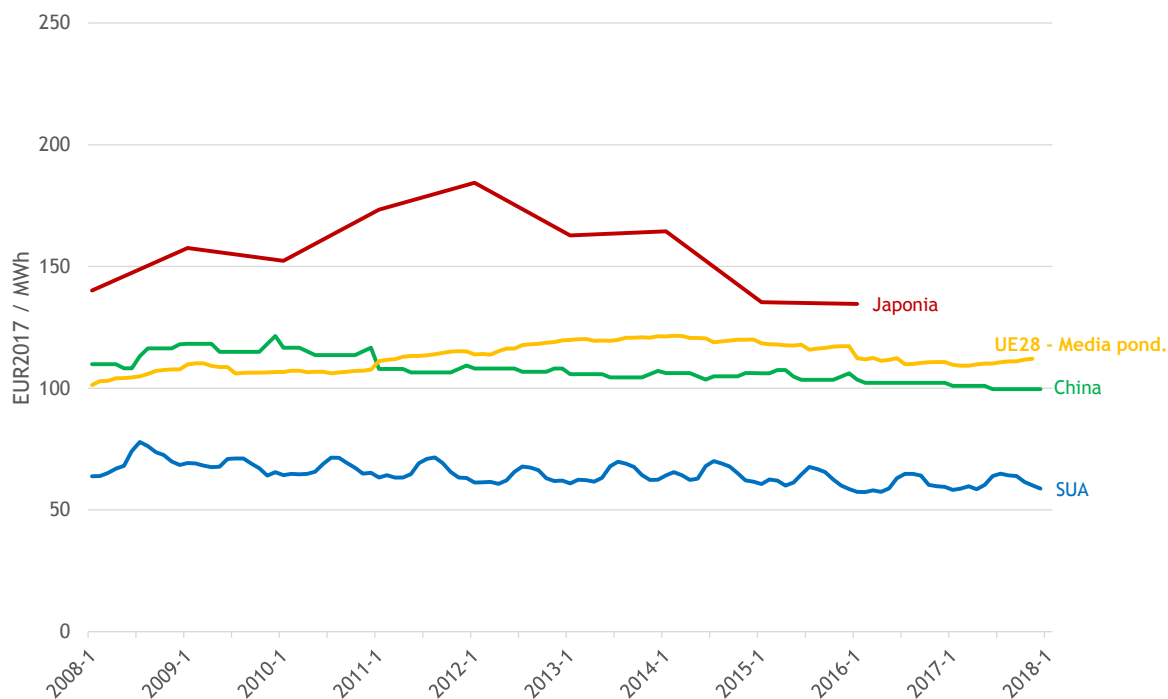


Figura 4 — Prețurile cu amănuntul ale energiei electrice pentru consumatorii industriali — Surse: Eurostat, CEIC și AIE

Modificările prețurilor energiei electrice sunt dominate de impozite și taxe (care, până de curând, au fost în creștere), deși o ușoară scădere recentă a fost generată de o scădere pe termen scurt a prețurilor gazelor și de tarife de rețea stabile.

2.2. PREȚURILE GAZELOR

În timp ce prețurile energiei electrice sunt stabilite parțial în funcție de prețurile combustibililor fosili (alți factori mai curând naționali sau regionali putând influența, de asemenea, prețurile), prețurile gazelor naturale se bazează pe prețurile combustibililor fosili — inclusiv ale petrolului — la nivel mondial. În mod clar, dispersia mare a prețurilor gazelor din perioada 2011-2014 s-a diminuat odată cu dezvoltarea piețelor mondiale ale GNL și a altor surse; cu toate acestea, mai recent, redresarea economică și prețurile în creștere ale petrolului au condus la prețuri mai mari ale gazelor. Astfel cum a remarcat președintele Juncker în iulie 2018, UE continuă să fie o piață deschisă pentru creșterea exporturilor de gaze din SUA⁴. Convergența prețurilor europene și asiatice din lunile de primăvară și vară ar putea fi avantajoasă în special în ceea ce privește

⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4920_ro.htm

reaprovizionarea stocurilor. Țările producătoare (SUA, Rusia, Canada) continuă să perceapă prețuri mai mici față de importatorii neți (Japonia, China, Coreea), UE situându-se la mijloc.

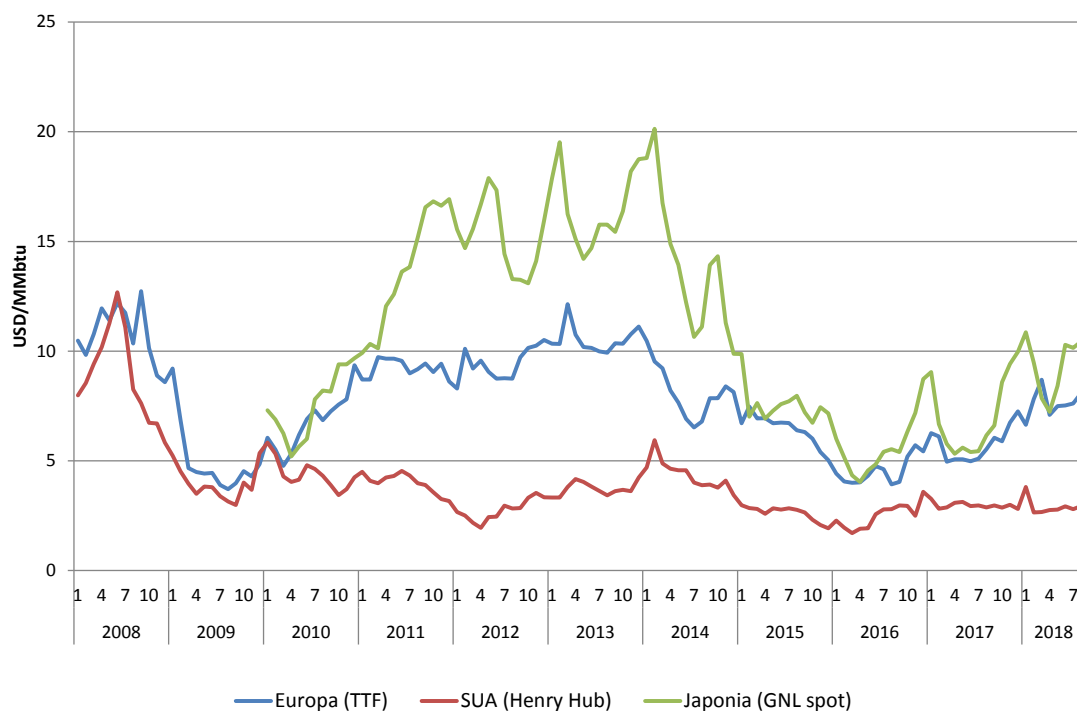


Figura 5 — Prețurile cu ridicata pentru gaze în UE, SUA și Japonia — Surse: Platts, Thomson Reuters

Piețele cu amănuntul pentru gaze din UE sunt impozitate la rate mai scăzute pentru întreprinderi, din rațiuni de competitivitate, precum și pentru consumatorii casnici din unele state membre unde gazele reprezintă sursa principală de încălzire în gospodărie și reprezintă, prin urmare, o necesitate primară. Astfel, prețurile cu amănuntul sunt determinate în mare parte de prețurile cu ridicata, iar componenta energetică reprezintă până la 80% din preț. În termeni absoluți, componenta energetică a scăzut cu 2,4% anual în cazul consumatorilor industriali și a devenit cu 11% mai puțin dispersată în decursul ultimului deceniu, fapt care indică progrese în direcția realizării pieței interne a gazelor. De asemenea, este interesant de remarcat faptul că marii consumatori industriali de energie electrică sunt supuși unor taxe și prelevări mai mici comparativ cu cei medii.

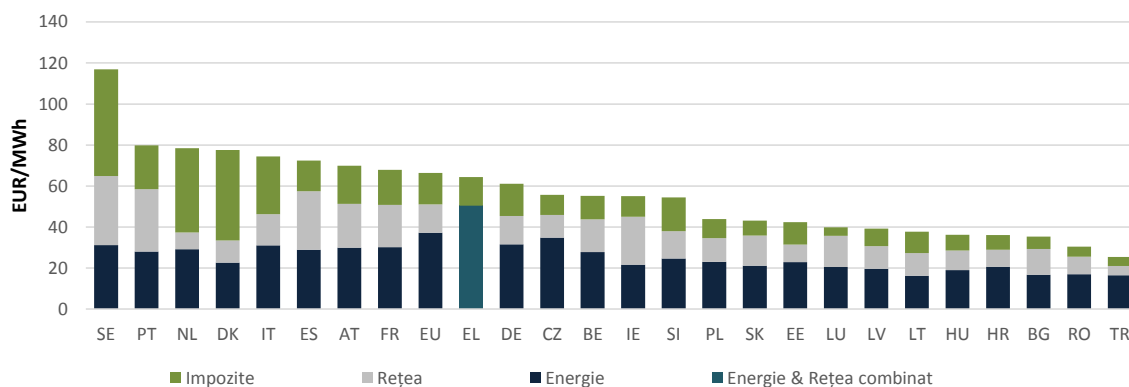


Figura 6 — Prețurile gazelor pentru consumatorii casnici în 2017 — Surse: colectare de date pe plan intern a DG ENER⁵

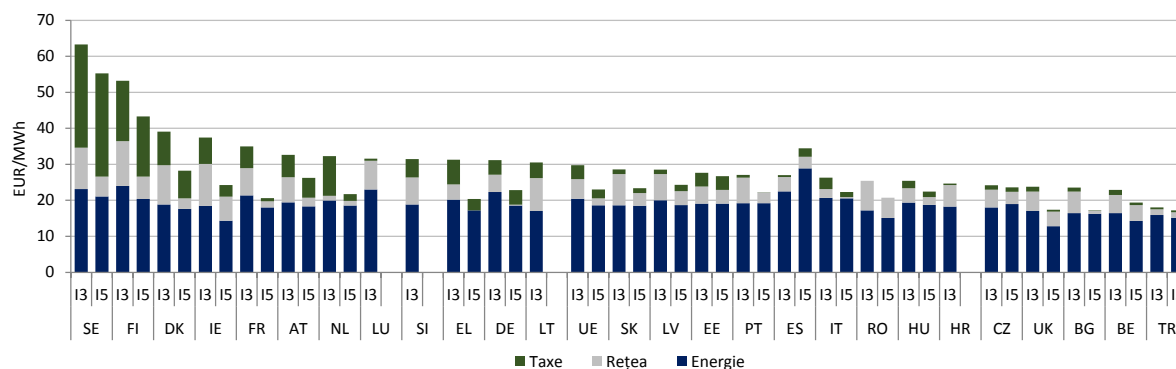


Figura 7 — Prețurile gazelor pentru marii consumatori industriali și pentru cei medii în 2017 — Sursă: colectare de date pe plan intern a DG ENER

2.3. PREȚURILE PETROLULUI

După scăderea prețurilor în 2014-2016, prețurile țițeiului sunt în mare măsură din nou în creștere. Creșterea care a început în primăvara anului 2016 a fost impulsionată de factori globali [creșterea cererii, comportamentul strategic al Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC), tensiunile din Orientul Mijlociu, anunțarea sancțiunilor impuse de SUA Iranului etc.]. Evoluțiile în ceea ce privește cursul valutar contribuie, de asemenea, la incertitudinea nivelului prețurilor, deoarece piețele energetice la nivel mondial sunt exprimate de regulă în USD, și nu în euro.

Cotele de impozitare relativ mari ale prețurilor cu amănuntul ale produselor petroliere din statele membre ale UE atenuează impactul volatilității prețului petrolului. Cu toate acestea, la mijlocul anului 2018 prețurile cu amănuntul reveniseră la nivelurile din 2015.

⁵ Datele în cazul Greciei sunt pentru 2015.

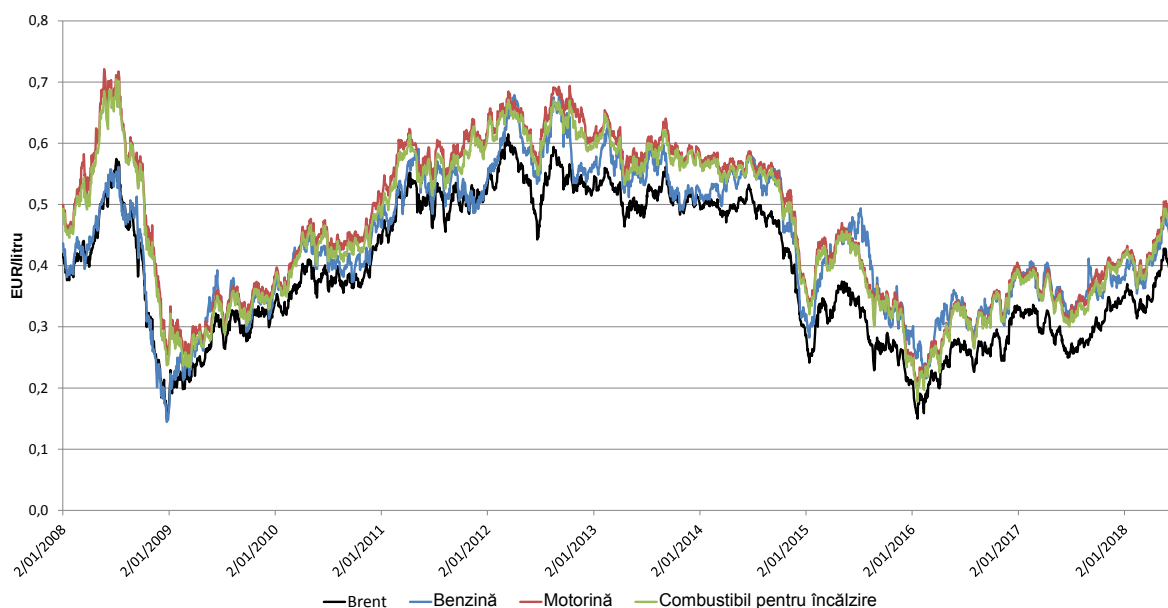


Figura 8 — Prețurile țițeiului (Brent) și prețurile europene cu ridicata ale benzinei, motorinei și combustibilului pentru încălzire — Sursă: Platts, BCE

Prețurile în creștere ale combustibililor fosili reprezintă pentru UE o atenționare și un stimulent pentru a crește eficiența energetică și a grăbi eforturile pentru decarbonizare și tranziția energetică. Prețurile petrolului și ale gazelor sunt stabilite pe piețele mondiale. Acestea sunt volatile, în funcție de modificările ofertei și cererii la nivel mondial și au crescut (în general) din 2016, reamintind majorității statelor membre ale UE de poziția lor „dependentă de cumpărător” în calitate de importatori neți. Prețurile energiei electrice fluctuează, de asemenea, indirect din cauza prețurilor combustibililor fosili. Astfel, UE continuă să fie expusă la forțe și factori geopolitici de pe piața externă, fapt care lasă industria și consumatorii casnici vulnerabili în fața modificărilor prețurilor și care afectează balanța comercială și performanța economiei în ansamblu. Modelarea realizată de Comisia Europeană indică faptul că prețurile petrolului la valoarea medie de 75 USD pe baril în 2018⁶ ar reduce PIB-ul UE cu aproximativ 0,4% în 2018 și 2019 și ar crește inflația cu 0,6 puncte procentuale în 2018, comparativ cu ceea ce ar fi de așteptat în cazul în care prețurile petrolului ar fi rămas la nivelurile din 2017⁷.

Răspunsurile de politică ale UE în scopul de a se proteja de astfel de forțe includ îmbunătățirea funcționării pieței interne și decarbonizarea economiei europene; politica UE în domeniul energiei și climei diminuează dependența de oferta mondială de combustibili fosili.

3. COSTURILE ENERGIEI

Costul total al energiei (și nu numai prețul) este factorul important pentru înțelegerea problemei accesibilității și competitivității pentru consumatorii casnici și întreprinderile din Europa. Deși nu dispunem de mijloace pentru a influența prețurile combustibililor fosili la

⁶ Și 70 USD pe baril în 2019.

⁷ Calculele proprii ale Comisiei bazate pe o modelare internă [Modelul multinațional global (MG) al Comisiei Europene]. Media anuală pe 2018 poate fi ușor mai scăzută față de această ipoteză.

nivel mondial, *dispunem în schimb* de opțiuni rentabile de reducere a consumului și de modificare a tipului de energie pe care o consumăm .

Pentru a înțelege ce sectoare și industrii trebuie sprijinite, precum și modalitatea optimă de elaborare a politicilor și măsurilor în vederea atenuării efectelor negative ale costurilor energiei, este util să se analizeze în detaliu natura acestor costuri atât în cazul consumatorilor casnici, cât și în cazul întreprinderilor, inclusiv în cazul mai multor industrii energointensive.

3.1. FACTURA ENERGETICĂ A UE

Din perspectivă macroeconomică, un indicator-cheie al impactului prețurilor combustibililor fosili la nivel mondial îl reprezintă „factura aferentă importurilor” pe care o plătește UE furnizorilor de combustibili fosili din alte țări. În 2017, aceasta a fost estimată la 266 de miliarde EUR, o creștere de 26% comparativ cu 2016 (însă cu 34% mai puțin față de maximumul din 2013 de 400 de miliarde EUR). Prețul în creștere al petrolului este cauza principală a acestei majorări, petrolul reprezentând 68% din factura totală aferentă importurilor din 2017, gazele 28%, iar cărbunele 4%.

Importurile de combustibili fosili au un impact semnificativ asupra balanței comerciale a UE, reflectând dependența energetică a UE și evidențiind costul economic al expunerii la combustibilii fosili. Costul are un impact direct și semnificativ asupra creșterii economice globale. UE depinde încă puternic de importurile de combustibili fosili și este supusă impactului prețurilor volatile la nivel mondial ale combustibililor fosili (în special de prețul petrolului). Scăderea importurilor de cărbune și a contribuției cărbunelui la factura aferentă importurilor se datorează parțial pătrunderii din ce în ce mai mari a energiei din surse regenerabile în mixul energetic al UE. Cu toate acestea, deși factura energetică s-a diminuat odată cu scăderea prețurilor petrolului și ale gazelor la nivel mondial, ea a reînceput să crească pe măsură ce prețurile cresc din nou. Iar factura este posibil să crească chiar mai rapid în funcție de incertitudinea și volatilitatea ratelor de schimb USD-EUR. Exprimarea tranzacțiilor cu produse energetice importate în euro ar contribui la reducerea incertitudinii privind costurile acestora⁸.

3.2. CHELTUIELILE CONSUMATORILOR CASNICI AFERENTE ENERGIEI

Consumatorii casnici europeni consacră o sumă variabilă din veniturile lor pentru energie, în funcție de cheltuielile generale aferente energiei ale consumatorilor casnici din statul membru respectiv. În 2015⁹, 10% dintre cei mai săraci consumatori casnici au alocat energiei 9,8% din cheltuielile lor, excluzând transportul. Consumatorii casnici cu venituri medii au alocat energiei 6% din cheltuielile lor , iar consumatorii casnici cu venituri mai mari, chiar și mai puțin. Disparități apar, de asemenea, de-a lungul teritoriului UE, gospodăriile din nord și vest alocând 4-8%, iar cele din Europa Centrală și de Est între 10 și 15%.

Măsurile în vederea combaterii sărăciei energetice s-au axat, în mod obișnuit, pe menținerea prețurilor, respectiv pe reducerea acestora. Prețurile reglementate au fost utilizate pentru a fixa prețurile energiei în toate sectoarele. Această măsură nu vizează pe consumatorii casnici cu venituri mici și, de asemenea, frânează stimulentele tarifare atât pentru producători, cât și pentru consumatori, împiedicând totodată implementarea de tehnologii precum contoarele inteligente. Concurența din ce în ce mai acerbă de pe piața cu amănuntul se preconizează să aducă beneficii mai mari pentru toți consumatorii casnici. În special, societățile care operează

⁸ COM(2018)796 „Spre un rol internațional mai puternic al euro”.

⁹ Cele mai recente date Eurostat disponibile în privința cheltuielilor aferente energiei ale consumatorilor casnici (excluzând transportul).

În domeniul comercializării cu amănuntul a energiei electrice din mai multe state membre au introdus „contracte cu preț dinamic”, care valorifică noile tehnologii pentru a oferi o tarifyare flexibilă și receptivă la semnalele pieței prin servicii automate și contorizare inteligentă. Acest demers îi poate capacita pe consumatorii casnici și le poate reduce costurile aferente facturii energetice, chiar fără a necesita vreo modificare de comportament. În cazul consumatorilor casnici cu un consum de energie electrică modest, s-a estimat că utilizarea unor astfel de contracte generează anual economii cuprinse între 22% și 70% din componenta de aprovizionare cu energie a costurilor anuale. În cazul gazelor naturale, avantajele ar fi cu puțin mai mici.

În plus față de adoptarea de măsuri tarifare destinate consumatorilor casnici pentru a se adapta la evoluția prețurilor energiei, UE este lider mondial în materie de politici și măsuri de eficiență energetică pentru reducerea costurilor. Utilizarea aparatelor de uz casnic eficiente din punct de vedere energetic în cadrul sistemului de proiectare ecologică și de etichetare energetică instituit de UE, precum și renovarea clădirilor facilitată prin legislația UE și prin sistemele de finanțare ale UE și naționale reprezintă tot atâtea mijloace de reducere a consumului de energie și, prin urmare, a facturilor consumatorilor casnici aferente energiei.

3.3. COSTURILE SECTORULUI INDUSTRIAL AFERENTE ENERGIEI

Având în vedere semnificația lor pentru creșterea economică și prosperitatea Europei, costurile întreprinderilor europene aferente energiei trebuie, de asemenea, să fie monitorizate. Gama și impactul costurilor aferente energiei variază substanțial de la un sector economic la altul:

Tabelul 1 — Ponderea energiei în cazul costurilor producției industriale de la un sector la altul	
Exemple de sectoare	Ponderea energiei în cazul costurilor de producție (interval)
<i>Întreprinderi europene medii</i>	0-3%
<i>Calculatoare și aparate electronice, autovehicule, alte echipamente de transport</i>	1%
<i>Gestionare de deșeuri, facilități de cazare și restaurante</i>	3-5%
<i>Sectoare energointensive din industria producătoare</i> <i>Ciment, var și ipsos, materiale de construcții din argilă, celuloză și hârtie, sticlă, fier și oțel, substanțe chimice de bază, metale neferoase</i>	3-20%

Sursă: Eurostat, Trinomics¹⁰

Confirmând constatările precedente din raportul pe 2016 privind prețurile și costurile energiei, ponderile costurilor aferente energiei din costurile de producție au scăzut în marea majoritate a sectoarelor analizate între 2008 și 2015 (cele mai recente date disponibile), cele mai semnificative scăderi având loc în unele sectoare energointensive. Suma cumulată a costurilor aferente energiei în cazul sectoarelor analizate a scăzut cu 8% în perioada 2010-2015. Această scădere a survenit în pofida creșterii prețurilor și a stabilității efectelor asupra producției și, parțial, datorită îmbunătățirilor în materie de intensitate energetică. Costurile aferente energiei nu au contribuit la o creștere a costurilor de producție totale în marea majoritate a sectoarelor de producție analizate pe parcursul ultimilor ani. Acest lucru nu a fost însă valabil pentru toate subsectoarele din cadrul sectoarelor energointensive. De exemplu, în sectorul aluminiului

¹⁰ Studiu privind „Prețurile, costurile și subvențiile în materie de energie și impactul acestora asupra industriei și consumatorilor casnici” efectuat de Trinomics et alii (2018).

primar, costurile aferente energiei au crescut, reprezentând 40% din costurile de producție totale în 2017.

Intensitatea energetică variază considerabil de la un sector studiat la altul, în funcție de procesele de producție. Intensitatea energetică a scăzut, în general, în sectorul oțelului, al rafinăriilor, al hârtiei, al transporturilor terestre, al electricității și gazului și al altor sectoare miniere și agricole, dar a crescut în sectorul cimentului, al produselor pe bază de cereale, al cherestelei și substanțelor chimice, rămânând relativ stabilă în sectoarele mai puțin energointensive. Cu toate acestea, rezultatele pot varia semnificativ de la un subsector la altul din cadrul aceleiași sector industrial.

Deși obținerea de date comparabile de la o țară la alta este un demers dificil, studiile lansate de Comisia Europeană au permis unele comparații. Conform datelor pentru sectoarele disponibile, cotele costurilor aferente energiei din costurile de producție din UE sunt, de regulă, mai mari decât în Asia (Japonia, Coreea de Sud) și sunt comparabile cu SUA (cu excepția aluminiului sau a oțelului, cu cote ale costurilor aferente energiei mai mici în SUA). Intensitatea energetică în sectoarele studiate din UE este mai mică în mod sistematic față de China și Turcia și este comparabilă cu SUA, însă cu variații considerabile în funcție de sector.

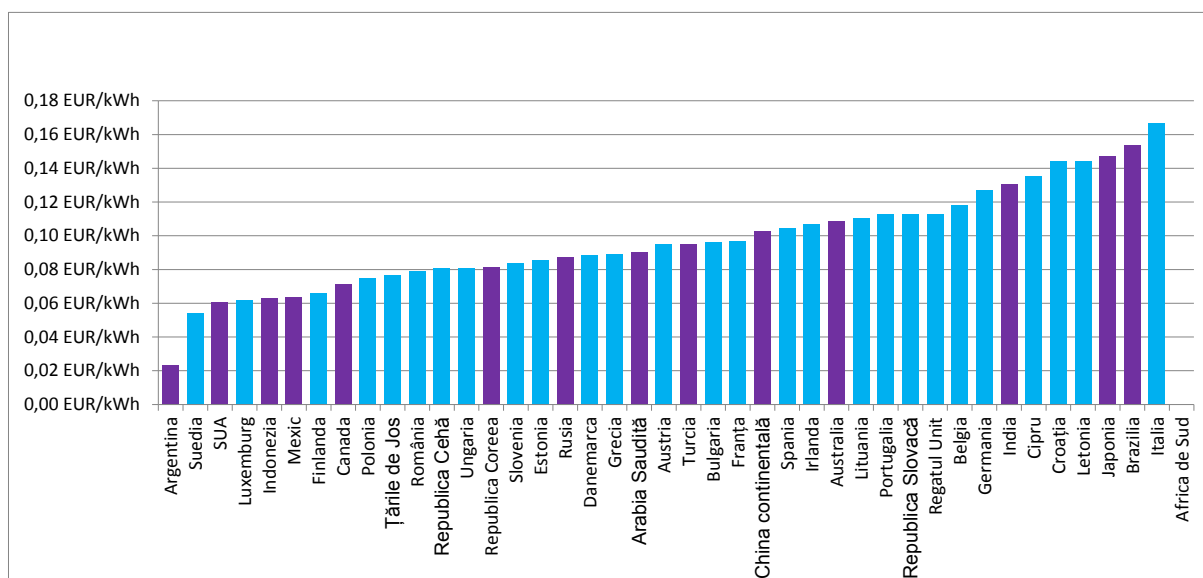


Figura 9 — Prețurile energiei electrice în cazul industriei în UE și G20 pe 2016 — Sursa: IMD, Eurostat, CEIC, ACCC

S-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește intensitatea energetică în industria din UE, precum și scăderi recente ale ponderii energiei în costurile de producție. Cu toate acestea, industriile din alte țări sunt, în unele cazuri, mai eficiente decât cele din Europa, iar prețurile volatile sugerează faptul că expunerea întreprinderilor la costurile aferente energiei poate să se deterioreze în continuare. De fapt, expunerea industriilor japoneze și coreene la prețuri mai mari ale energiei le-a făcut mai eficiente din punct de vedere energetic; țările producătoare de energie (Rusia, SUA) sunt mai puțin eficiente din punct de vedere energetic. China face excepție. Prin urmare, se remarcă din nou că prețurile în creștere ale energiei pot, în sine, să impulsioneze eforturile în vederea unui consum energetic redus și a unei eficiențe energetice sporite. Cu toate acestea, asemenea semnale de preț necesită măsuri de sprijin care să faciliteze decarbonizarea în curs a industriei. Acestea pot fi măsuri de reglementare sau financiare și, în consecință, domeniul de aplicare a intervenției guvernamentale în sprijinul inovării industriale devine o parte necesară a mixului de politici în vederea tranziției energetice.

4. VENITURILE PUBLICE DIN IMPOZITAREA ENERGIEI ȘI SUBVENȚIILE PENTRU ENERGIE

VENITURILE PUBLICE DIN IMPOZITAREA ENERGIEI

În 2016, impozitele pe energie colectate de statele membre ale UE s-au ridicat la 280 de miliarde EUR sau 4,7% din veniturile fiscale totale. Importanța relativă a veniturilor din impozitul pe energie a fost relativ stabilă după criza financiară din 2008. Accizele (peste 80% din acestea provin de la produsele petroliere) reprezintă cea mai mare parte a impozitelor pe energie.

Este important de remarcat rolul pe care impozitul pe energie îl are în economie. În primul rând, acesta generează venituri semnificative pentru a contribui la bugetul general, acest lucru fiind important nu numai în perioade de constrângeri bugetare. Cotele ridicate ale impozitelor în materie de prețuri aferente energiei pot estompa impactul prețurilor volatile ale combustibililor fosili; atenuarea impactului fluctuațiilor neașteptate ale prețurilor protejează atât consumatorii, cât și industria. În plus, taxele și prelevările pe energie pot fi utilizate în vederea amplificării semnalelor de preț pentru a descuraja anumite comportamente (cum ar fi consumul excesiv de combustibili poluanți sau nocivi). În cele din urmă, veniturile publice pot fi utilizate pentru a contracara eșecurile pieței prin subvenționarea evoluțiilor dorite, cum ar fi investițiile în domenii care nu au fost abordate în mod corespunzător de piața energiei. Prin urmare, există o legătură între taxele și prelevările pe energie, veniturile obținute din energie și subvențiile publice pentru energie.

În orice discuție referitoare la subvenții, este important de remarcat că există mai multe motive legitime pentru a interveni în sectorul energetic prin sprijin financiar sau de reglementare, pentru a corecta piețele imperfecte și pentru a oferi îndrumare strategică pe termen lung care altfel nu ar fi oferită. Astfel cum s-a remarcat anterior, necesitatea stimulării inovării în sectoare, materiale sau procese noi este o justificare extrem de pertinentă în contextul decarbonizării și al tranziției energetice. Având acestea în vedere, este posibil, de asemenea, să existe subvenții pe care circumstanțele în schimbare le-au făcut redundante sau excesive. UE (și statele G20) au solicitat în special eliminarea subvențiilor ineficiente pentru combustibilii fosili, întrucât acestea împiedică tranziția spre o energie curată.

Subvențiile europene totale pentru energie au crescut în ultimii ani, de la 148 de miliarde EUR în 2008 la 169 de miliarde EUR în 2016, sectorul energetic fiind principalul beneficiar (102 miliarde EUR în 2016), urmat de sectorul rezidențial (24 de miliarde EUR), de industria producătoare energointensivă (18 miliarde EUR) și de sectorul transporturilor (13 miliarde EUR). Creșterea a fost determinată de sporirea subvențiilor pentru energia din surse regenerabile, care a atins 76 de miliarde EUR în 2016. În decursul perioadei 2008-2016, certificatele de emisii gratuite au scăzut de la 41 de miliarde EUR la 4 miliarde EUR, datorită scăderii prețurilor cărbunelui și a numărului mai mic de sectoare eligibile pentru a primi certificate de emisii gratuite (ETS).

În mod clar, în conformitate cu Acordul de la Paris, o serie de măsuri sunt instituite la nivelul UE și național pentru a facilita decarbonizarea și inovarea în sectorul energetic, în sectorul consumatorilor casnici și în sectorul transporturilor. Cu toate acestea, în pofida acestor măsuri și a angajamentelor internaționale asumate în cadrul G20 și G7, subvențiile pentru combustibilii fosili în UE nu au scăzut și sunt estimate la 55 de miliarde EUR, menținându-se relativ stabile de la un sector la altul și sugerând că ar putea fi necesar ca politicile UE și naționale să fie consolidate pentru a elimina progresiv astfel de subvenții. Conform ultimelor comparații internaționale disponibile (date din 2015), subvențiile pentru combustibilii fosili sunt chiar mai mari în afara UE. Subvențiile pentru produsele petroliere (în principal reducerile fiscale) reprezintă cea mai mare pondere din combustibilii fosili.

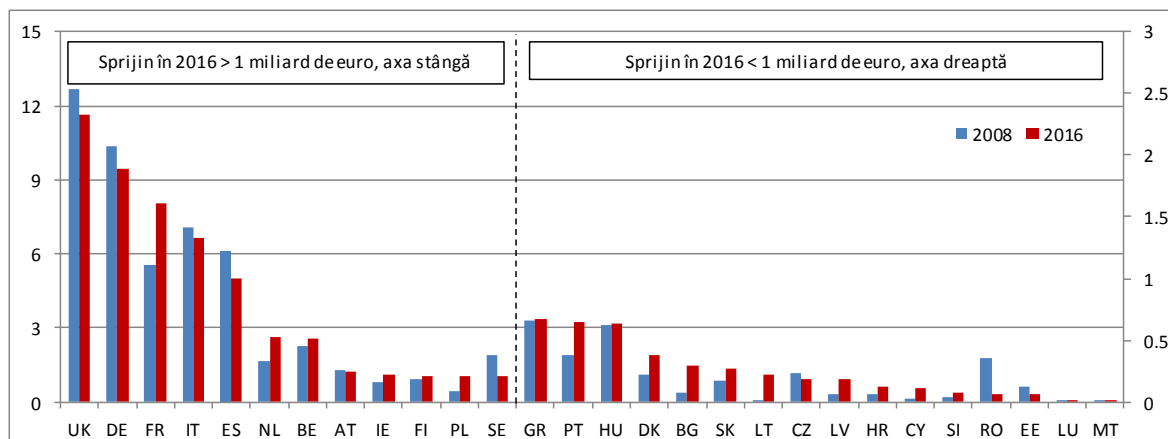


Figura 10 — Sprijinul financiar pentru combustibilii fosili în UE - Sursa: CE, Trinomics⁹

5. PREȚURI, COSTURI ȘI INVESTIȚII

Analiza de mai sus evidențiază impactul pe care îl au prețurile asupra consumatorilor de energie, însă un alt aspect important îl constituie rolul pe care îl au prețurile în ceea ce privește generarea de venituri pentru societățile din domeniul energetic pentru ca acestea să își poată acoperi costurile și investițiile. În pofida fluctuațiilor prețurilor și a creșterilor acestora, concurența din ce în ce mai intensă de pe piața europeană a energiei, deficiențele în ceea ce privește organizarea pieței¹¹ și necesitatea unor noi investiții semnificative au arătat că piața nu este întotdeauna în măsură să finanțeze investițiile; prețurile nu sunt întotdeauna suficiente pentru a acoperi costurile. Din acest motiv, este important să se analizeze tendințele prețurilor energiei și ale combustibililor în raport cu costurile investițiilor în domeniul energiei, în special în raport cu „costurile totale egalizate ale producerii de energie” (LCOE - *levelised cost of electricity*), care cuprind atât costurile de capital, cât și cheltuielile de funcționare care trebuie acoperite. La momentul actual, astfel cum s-a arătat mai sus, sunt plătite subvenții semnificative producătorilor de energie, în special prin intermediul subvențiilor pentru energia din surse regenerabile și al plăților pentru mecanismele de asigurare a capacității, cu scopul de a acoperi costurile în materie de investiții care nu sunt finanțate prin tranzacții comerciale normale realizate în cadrul organizării actuale a pieței energiei electrice.

În pofida ponderii în creștere a investițiilor necesare în producția de energie din surse regenerabile, costurile în scădere ale unor astfel de tehnologii, combinate cu funcționarea îmbunătățită preconizată a pieței europene a energiei electrice, inclusiv cu o contribuție estimată din ce în ce mai mare a stocării și gestionării orientate către cerere¹², ar trebui să aibă

¹¹ A se vedea evaluarea impactului privind normele revizuite pentru piața energiei electrice („Inițiativa privind organizarea pieței”):

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/mdi_impact_assessment_main_report_for_publication.pdf

¹² O mai mare capacitate de stocare și o cerere mai flexibilă vor contribui la nivelarea prețurilor, în special determinând majorarea acestora atunci când există o aprovizionare excedentară din diverse surse de energie regenerabilă, contrabalansând astfel efectul de scădere a prețurilor pe care o producție eoliană și solară în creștere, ambele cu cost variabil de producție aproape de zero, îl va avea la momentul generării.

drept rezultat generarea de către piață a unor venituri din ce în ce mai adecvate pentru a finanța și a acoperi costurile în materie de investiții ale tuturor sau ale majorității capacităților noi în deceniul următor. În același timp, previziunile legate de prețurile combustibililor fosili, de costurile de capital, de costurile cărbunelui și de factorii de încărcare reduși sugerează că va fi mai dificil pentru investițiile viitoare în producția de energie electrică pe bază de combustibili fosili să acopere costurile (egalizate) ale capacității de producție de energie electrică pe bază de combustibili fosili.

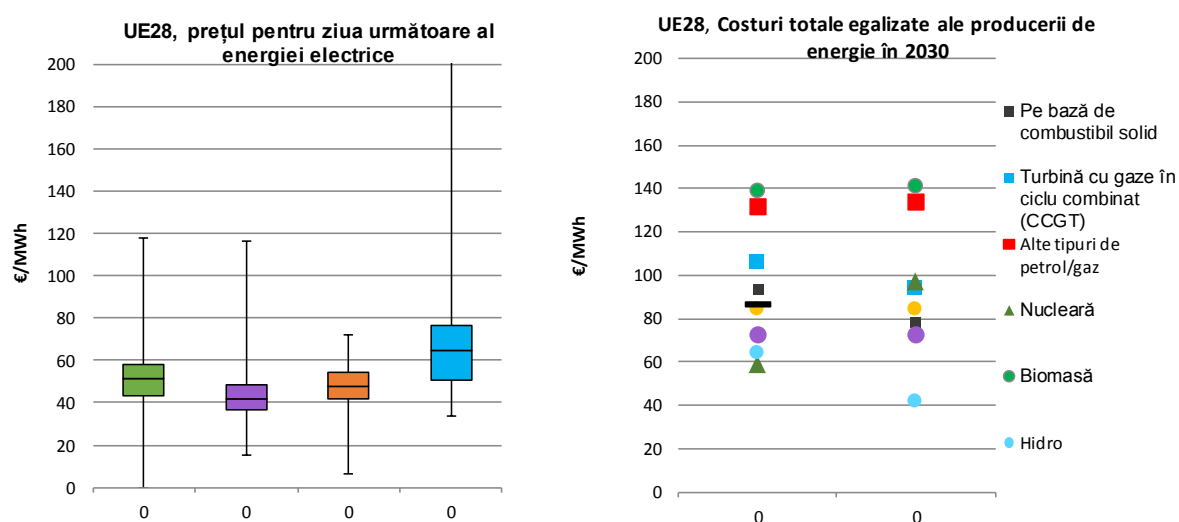


Figura 11 — EU28: Prețurile și costurile energiei electrice — Sursa: Graficul din stânga Platts, METIS(2030); graficul din dreapta: PRIMES

Nota 1: reprezentările grafice în casete indică valoarea minimă observată într-o anumită perioadă (linia inferioară), prima cuartilă (bara inferioară), mediana (linia neagră), cuartila a treia (bara superioară) și valoarea maximă (linia superioară).

Nota 2: din rațiuni legate de vizualizare, graficul din stânga a fost plafonat la 200 EUR/MWh¹³.

Nota 3: costurile de stocare și interconectările suplimentare nu au fost luate în considerare în această figură.

Nota 4: prețurile istorice sunt redată în euro actuali, valorile pentru 2030 sunt redată în euro din 2013. S-a realizat o medie a prețurilor și costurilor pentru statele UE28.

În contextul unei creșteri lente a cererii în ceea ce privește energia electrică, precum și al îmbătrânirii parcului de combustibili fosili, gama preconizată pentru prețurile viitoare ale energiei electrice este asemănătoare gamei costurilor multor tehnologii în domeniul energiei din surse regenerabile. Aceasta înseamnă că, dincolo de prețurile pieței, facilitarea de investiții în cele mai mature tehnologii în domeniul energiei din surse regenerabile ar necesita mai puțin sprijin public (sau chiar deloc).

¹³ Previziunile privind prețurile spot sunt incerte, iar prețurile efective vor depinde de o serie de factori greu de anticipat, inclusiv de condițiile meteorologice sau de evenimente neprevăzute care pot afecta rețeaua.

6. CONCLUZIE

Prezentul raport a ilustrat măsura în care prețurile cresc și scad în diferite moduri, pe diferite piețe și pentru diverși combustibili. Pe piețele combustibililor fosili, prețurile sunt determinate în mare măsură de forțe globale sau sunt stabilite în regiuni ale lumii de factori care sunt dificil de controlat. Prețurile petrolului la nivel mondial cresc și scad în funcție de modificările producției în țările din OPEC, în Orientul Mijlociu, în America de Sud sau în SUA; prețurile gazelor le pot urma pe cele ale petrolului sau se pot modifica, de asemenea, din cauza unor noi descoperiri sau a unor noi surse care ajung pe piețele europene. În schimb, prețurile pentru energia electrică, deși aceasta este produsă în UE din ce în ce mai mult prin utilizarea de resurse de energie regenerabilă indigene, sunt fixate în funcție de prețurile „combustibililor marginali”, fiind vorba adesea de un combustibil fosil precum gazul. O asemenea expunere a prețului are implicații pentru consumatorii casnici și pentru întreprinderi, dar și, în sens mai larg, pentru balanța comercială și performanța macroeconomică a UE.

Răspunsul dat de UE la această situație are mai multe dimensiuni. În primul rând, crearea pieței unice contribuie la protejarea UE de prețurile volatile care afectează un stat membru individual. Interconexiunile, conductele de gaz (cu flux inversat) sau terminalele GNL, piețele cuplate și tarifarea dinamică, flexibilitatea și creșterea schimburilor comerciale dintre statele membre reprezintă mijloace care oferă protecție împotriva creșterii prețurilor la nivel internațional. Convergența prețurilor în continuă creștere între statele membre sugerează că aceste eforturi dau roade. Un al doilea răspuns al statelor membre a fost impozitarea. Taxele și prelevările destul de importante pe energia electrică și pe produsele petroliere atenuează impactul majorărilor de prețuri și generează, în același timp, venituri publice. Aceste venituri sunt utilizate pentru a finanța cheltuielile publice generale și investițiile în materie de energie în vederea tranziției către energia curată ori pentru a veni în sprijinul consumatorilor casnici cu venituri mici sau al întreprinderilor care se confruntă cu o concurență internațională neloială. Creșterea prețurilor cărbunelui poate, de asemenea, să consolideze semnalele prețuri pentru a încuraja investiții mai mari în sursele regenerabile de energie, în vreme ce subvențiile pentru combustibilii fosili reprezintă semnale în direcția opusă și riscă suprimarea investițiilor necesare și promovarea risipei de energie.

Un al treilea răspuns al UE este axarea pe costul energiei perceput de la consumatorii casnici și de la întreprinderi, și nu pe prețul unitar. Costul general este cel important pentru înțelegerea problemei accesibilității, iar prin analiza costului este evidențiat aspectul consumului. În cazul în care există o marjă restrânsă de influențare a prețurilor, opțiunile de ajustare — reducere — a consumului sunt ușor accesibile și sunt, de asemenea, disponibile opțiuni de modificare a tipului de energie pe care o consumăm. Acesta este punctul în care se întâlnesc obiectivele UE de îmbunătățire a securității aprovizionării, de abordare a schimbărilor climatice și de stimulare a noilor industrii inovatoare. Măsurile de eficiență energetică, adoptate mai întâi de întreprinderi (mai sensibile la factorul preț), au avut drept rezultat faptul că întreprinderile europene se numără printre cele mai eficiente din lume din punct de vedere energetic. Cu toate acestea, există niveluri diferite de eficiență și de intensitate energetică între statele membre și există în continuare posibilități ca întreprinderile, în special IMM-urile, să devină mai eficiente din punct de vedere energetic. În cazul industriilor energointensive, provocările sunt mai mari, chiar dacă mai multe măsuri au fost deja întreprinse. Cu toate acestea, chiar și în acest caz, industria elaborează planuri de reducere a consumului de combustibili fosili și de creare a unor materiale neutre din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și a unor procese de producție eficiente din punct de vedere al costurilor. În cazul consumatorilor casnici, sunt instituite politici și măsuri multiple la nivelul UE în vederea facilitării unor reduceri majore ale consumului de energie (sprijinind,

totodată, întreprinderile din UE în demersurile acestora de a dezvolta noi materiale, procese și servicii pe o piață mondială în creștere).

Dezvoltarea energiei din surse regenerabile are, de asemenea, un rol direct în atenuarea și diminuarea impactului negativ al prețurilor nesigure la nivel mondial ale combustibililor fosili, precum și al riscurilor legate de ratele de schimb valutar. Astfel, obiectivele ambițioase pentru 2030 privind energia din surse regenerabile și eficiența energetică asupra căreia s-a convenit recent vor contribui la reducerea dependenței UE de importurile de combustibili fosili și a vulnerabilității acesteia în fața șocurilor și a incertitudinii prețurilor combustibililor fosili la nivel mondial. În același timp, investițiile în domeniul eficienței energetice și al energiei din surse regenerabile aduc UE pe calea respectării Acordului de la Paris și vor stimula inovarea necesară pentru a realiza transformarea energetică.

Cel de al patrulea răspuns analizat în prezentul raport a fost strategia de investiții a UE în domeniul energiei. Îmbunătățirile aduse organizării pieței fac piețele mai dinamice și flexibile și, în mod esențial, mai în măsură să finanțeze investițiile necesare — investițiile în domeniul conservării energiei sau al energiei din surse regenerabile — din venituri de pe piață și nu din sprijin guvernamental. În plus, instrumentele financiare ale UE și inițiativa UE privind finanțarea durabilă vizează reorientarea piețelor mondiale de capital pentru a avea o mai bună înțelegere și pentru a facilita, astfel, furnizarea de capital de investiții pentru tehnologiile cu emisii reduse de carbon, pentru infrastructura și întreprinderile de servicii necesare pentru finalizarea tranziției energetice. Prin aceasta, este instituit un cadru solid, mergând de la impozitele naționale până la politicile UE în materie de energie, de schimbări climatice și de piețe de capital, menit să asigure o evoluție eficientă a prețurilor și a costurilor energiei în Europa cu scopul de a asigura accesul general la energie accesibilă și durabilă.